

Toelichting bij het model Plaatselijke regeling voor de gemeenten en kerken van de Protestantse Kerk in Nederland. (model PR 1)

Algemeen

In de ordinanties voor de Protestantse Kerk in Nederland wordt op diverse plaatsen bepaald, dat zaken door een gemeente of haar kerkenraad binnen de kaders van de kerkorde zelf geregeld dienen te worden.

In de kerkelijke praktijk wordt hiervoor het begrip ‘plaatselijke regeling’ gebruikt.

Alle gemeenten van de Protestantse Kerk in Nederland dienen een dergelijke plaatselijke regeling op te stellen.

U treft hierbij aan een model voor zo’n plaatselijke regeling voor een gemeente *zonder wijk-gemeenten*.

- Voor gemeenten met wijkgemeenten (‘centrale’ gemeenten) is er een apart model met een eigen toelichting.
- Hetzelfde geldt voor wijkgemeenten

In deze toelichting worden de paragrafen en artikelen van dit model uitgelegd.

Het kerkordeartikel, dat over de plaatselijke regeling handelt, is Ord. 4 art. 7. Dit artikel duidt de plaatselijke regeling aan als *‘regelingen ten behoeve van het leven en werken van de gemeente’* en stelt dat deze regelingen ten minste zijn:

- de regeling voor de verkiezing van ambtsdragers (ook genoemd in Ord. 3-2);
- de regeling voor de wijze van werken van de kerkenraad;
- de regeling voor het beheer van de vermogensrechtelijke aangelegenheden van de gemeente.

Deze onderdelen treft u –naast andere nuttige zaken- aan in deze modellen.

In de kerkorde zijn allerlei regels voor het leven en werken van de gemeente te vinden. Voor het model is de volgende onderscheiding tussen de bepalingen van belang:

- A. bepalingen waarin een zaak voor alle gemeenten uniform is geregeld (bijvoorbeeld dat ouderlingen en diakenen maximaal 12 aaneengesloten jaren ambtsdrager kunnen zijn).
- B. bepalingen die van de gemeente uitdrukkelijk vragen een bepaalde zaak zelf te regelen en waarvoor de gemeente dus een verplichte keuze moet maken (bijvoorbeeld de wijze waarop de gemeente wordt gekend en gehoord).
- C. bepalingen die aangeven dat een gemeente de vrijheid heeft om al dan niet van een geboden mogelijkheid gebruik te maken en die dus optioneel zijn (bijvoorbeeld dat de gemeente de kerkenraad kan machtigen bij de verkiezing van ambtsdragers dubbeltallen op te stellen).

In het model vindt u deze nuancering terug. Op de linkerpagina vindt u telkens de betreffende ordinantietekst afgedrukt (A, uniform). Op de rechterpagina vindt u

- onder de ‘B, verplichte keuze’ voorstellen voor bepalingen waarvan de ordinanties *uitdrukkelijk vragen daarin zelf te voorzien*; u moet deze bepaling dus overnemen en daarin vastleggen welke keuze u maakt.
- onder de ‘C, optioneel’ voorstellen voor bepalingen waarvoor de ordinanties *de mogelijkheid bieden*; u bent vrij om deze bepaling op te nemen of te schrappen; in het laatste geval geldt gewoon de hoofdregel die in de ordinantietekst is vastgelegd.

Er is voor gekozen om kerkordeteksten en suggesties niet tot één doorlopende tekst te werken, omdat dit tot verwarring kan leiden. In plaats daarvan kent het model het bovenstaande onderscheid.

In deze A-B-C-opzet is duidelijk welke bepalingen voor elke gemeente verplicht gelden en waar de kerkenraad vrijheid heeft om te kiezen. U heeft de relevante ordinantie-bepalingen die voor elke gemeente gelden snel bij de hand.

Maatwerk voor kleine gemeenten en gemeenten in bijzondere omstandigheden

In Ord. 4-6-4 is over *kleine gemeenten* en *gemeenten in bijzondere omstandigheden* (en hun aantal ambtsdragers) bepaald:

“In een gemeente met minder dan 300 leden dan wel in bijzondere omstandigheden kan de kerkenraad – met medewerking en goedvinden van het breed moderamen van de classicale vergadering, na in daarvoor in aanmerking komende gevallen de evangelisch-lutherse synode te hebben gehoord – een kleiner aantal ambtsdragers vaststellen, met dien verstande dat alle ambten aanwezig zijn en in de plaatselijke regeling is voorzien op welke wijze de in de ordinanties genoemde taken worden verricht”.

De inhoud van deze bepaling leidt ertoe, dat het opstellen van een plaatselijke regeling door kleine gemeenten en gemeenten in bijzondere omstandigheden een kwestie is van maatwerk, waarbij in overleg met de classicale vergadering moet worden gezien hoe de diverse onderwerpen het beste beschreven en geregeld kunnen worden. Of er sprake is van een gemeente in bijzondere omstandigheden wordt door de kerkorde overgelaten aan de beslissing van het breed moderamen van de classicale vergadering.

Toelichting - artikelsgewijs

Aanhef

De plaatselijke regeling heeft als opschrift 'Plaatselijke regeling ten behoeve van het leven en werken van de ... gemeente te [plaatsnaam]'.

Naast de plaatsnaam moet nog ingevuld worden om wat voor gemeente het gaat: een protestantse, een hervormde, een evangelisch-lutherse gemeente of een gereformeerde kerk.

§ 1. Samenstelling van de kerkenraad

1.1. (B, verplichte keuze) aantal ambtsdragers

De kerkenraad dient het aantal ambtsdragers vast te stellen (ord. 4-6-3). Het is belangrijk, dat dit besluit van de kerkenraad makkelijk te vinden is, vanwege de bepaling van Ord. 4-5-4, dat *'geen besluiten genomen kunnen worden indien niet tenminste de helft van het aantal leden zoals dit door het kerkelijk lichaam is vastgesteld, ter vergadering aanwezig is'*.

Het is daarom zinvol het aantal vast te leggen in de plaatselijke regeling.¹

Ambtsdragers met een bepaalde opdracht

Het kan zijn dat de kerkenraad bij een 'bepaalde opdracht' een persoon zoekt, die daarvoor in het bijzonder geschikt is.

Deze kan de kerkenraad zelf verkiezen uit de stemgerechtigde leden van de gemeente, nadat de leden van de gemeente in de gelegenheid zijn gesteld personen aan te bevelen die naar hun mening voor verkiezing in aanmerking komen (ord. 3-6-5).

Deze ambtsdragers worden in het overzicht opgenomen en tellen mee voor het verplichte minimum aantal kerkenraadsleden.

Tot de ambtsdragers kunnen ook **ambtsdragers met een bepaalde taak** horen. Ord. 3-8-2 biedt de kerkenraad de mogelijkheid een ambtsdrager een bepaalde taak toevertrouwen en hem op grond daarvan van andere taken vrijstellen.

Kerkrentmeesters zijn in beginsel ouderling. De kerkenraad kan echter beslissen, dat het college van kerkrentmeesters leden zal hebben, die geen ouderling zijn. Zie hiervoor verder § 6 en de toelichting. Indien de kerkenraad geen gebruik maakt van deze mogelijkheid (dus als alle kerkrentmeesters ook ouderling zijn) is het minimum-aantal ouderlingen-kerkrentmeester in de kerkenraad drie.

In de regel worden **kerkelijk werkers** in het ambt van ouderling of diaken bevestigd.

Kerkelijk werkers die ambtsdrager zijn, zijn uiteraard lid van de kerkenraad en dienen te worden opgenomen in de samenstelling. Zij kunnen eventueel apart worden genoemd, maar ook gewoon gerekend worden onder de categorie ouderlingen of diakenen, afhankelijk van het ambt van de kerkelijk werker.

Een kerkelijk werker kan echter nooit ouderling-kerkrentmeester zijn: hij is ouderling-kerkelijk werker óf diaken-kerkelijk werker. In een gemeente zonder wijkgemeenten is de diaken-kerkelijk werker lid van het college van diakenen.

¹ Voor het wijzigen van de plaatselijke regeling dient u de gemeente te horen. Als u tussentijds het aantal ambtsdragers wilt veranderen en niet meteen de gemeente kunt raadplegen, neem dan een kerkenraadsbesluit, voeg een kopie van het besluit aan de plaatselijke regeling toe en bespreek de wijziging tijdens de eerstvolgende gemeentevergadering.

Ord. 4-6-7 regelt dat de kerkenraad kan benoemen tot lid van de kerkenraad:

- **predikanten die met bijzondere opdracht** aan de gemeente verbonden zijn en
- **predikanten van de kerk** die lid zijn van de gemeente.

Dit is niet verplicht, maar een optie die de kerkorde biedt. De kerkenraad kan dus kiezen of het lidmaatschap van deze predikanten gewenst is of niet. Deze keuze zou de kerkenraad vervolgens vast kunnen leggen in de plaatselijke regeling.

Bij de eerste categorie –**predikanten met een bijzondere opdracht** -, die geregeld wordt in ord. 3-23, kan gedacht worden aan predikanten die werkzaamheden verrichten bij een instelling binnen het gebied van de gemeente, zoals een ziekenhuispredikant. Om lid te worden van de kerkenraad hoeft de betreffende predikant zelf geen lid te zijn van de gemeente.

Aangezien de aanwezigheid van een predikant van deze eerste categorie in een gemeente veelal een structureel karakter zal hebben (zolang er een ziekenhuis is, is er een ziekenhuispredikant) en het werk van de ziekenhuispredikant meestal ook een zekere verbinding zal hebben met de gemeente, geven wij in overweging deze eerste categorie expliciet op te nemen in artikel 1.1 (zie model).

De tweede categorie betreft de **predikanten van de kerk die lid zijn van de gemeente**. Dit zijn (zie ord. 3-15):

- dienstdoende predikanten, die bevestigd zijn als predikant voor gewone werkzaamheden, dan wel als predikant in algemene dienst of als predikant met een bijzondere opdracht.
- dienstdoende predikanten-geestelijk verzorger, bevestigd als predikant in algemene dienst dan wel als predikant met een bijzondere opdracht.
- emeritus predikanten
- beroepbare predikanten buiten vaste bediening
- overige van werkzaamheden ontheven predikanten

De aanwezigheid van een predikant van deze tweede categorie- *predikant van de kerk* - in een gemeente is meer incidenteel (de betreffende persoon woont 'toevallig' op het grondgebied van de gemeente). De kerkorde biedt echter wel de mogelijkheid om zo'n predikant in de kerkenraad te benoemen. De kerkenraad kan besluiten ook deze categorie op te nemen in artikel 1.1.

1.2. (C, optioneel) vaste adviseurs

Kerkelijk werkers die niet in een ambt bevestigd zijn worden in de bediening gesteld (ord. 3-13a).

Niet in het ambt bevestigen kan o.a. te maken hebben met een te 'klein' contract. De grens is te vinden in art. 5 lid 3 generale regeling kerkelijk werker (aanstellingsomvang 12 uur per week, duur van 1 jaar).

Deze kerkelijk werkers worden in een bediening gesteld in een bijzondere kerkdienst. Omdat ze geen ambtsdrager zijn, zijn ze geen lid van de kerkenraad. De kerkenraad kan echter besluiten dat zij aan de vergaderingen van de kerkenraad deelnemen als vaste adviseurs. (ord. 4-6-6 en ord. 3-13a-3).

Ord. 4-6 betreft de '*samenstelling van de kerkenraad*'. Dit betekent, dat voor de beslissing om vaste adviseurs aan te wijzen, zoals hier bedoeld, het adviseurschap meer dan een incidenteel karakter moet dragen. Het is dan ook zinvol deze beslissing vast te leggen in de plaatselijke regeling. Daarbij kan nog onderscheiden worden tussen

- alle kerkelijk werkers, in *op welk werkveld zij ook actief zijn*, zijn adviseur van de kerkenraad;
- alleen kerkelijk werkers op een bepaald werkveld, bijvoorbeeld het diaconaat, zijn adviseur van de kerkenraad.

- van de kerkelijk werkers in een bepaald werkveld, bijvoorbeeld het jeugdwerk, neemt één persoon deel aan de vergaderingen².

Tenslotte kan de kerkenraad dit nog uitwerken, door te bepalen ‘*in hoeverre*’ de adviseurs aan de vergaderingen deelnemen, bijvoorbeeld dat zij alleen de bespreking van de onderwerpen bijwonen die hun werk betreffen. Zie de in het model voorgestelde tekst.

§ 2. De verkiezing van ambtsdragers

§ 2.1. Algemeen

De ordinantietekst **(A)** spreekt van verkiezing ‘*volgens een door de kerkenraad vast te stellen regeling*’. § 2 van het model plaatselijke regeling is de hier bedoelde verkiezingsregeling.

In de plaatselijke regeling dienen de volgende punten door de kerkenraad zelf geregeld te worden:

2.1.1. (B, verplichte keuze) Stemrecht

Wie zijn stemgerechtigd? De kerkenraad dient op dit punt een keuze te maken (ord. 3-2-3). De verschillende opties vindt u in het model en u moet een daarvan kiezen. Dit is een punt, waarover u de gemeenteleden dient te raadplegen.

Een ander punt, dat de kerkenraad expliciet moet regelen, is of *gastleden* stemrecht hebben (passief en actief). Dit is bepaald in art. 6 van de generale regeling gastlidmaatschap. Ook deze keuze vindt u in het model terug.

2.1.2. (B, verplichte keuze) Regels voor het stemmen

De kerkorde kent een algemene procedure voor besluitvorming in ‘*alle kerkelijke lichamen*’. Deze is te vinden in Ord. 4-5 en in het model in § 4.

Verkiezing van ambtsdragers geschiedt door gemeenteleden, en wel *die* gemeenteleden, die daadwerkelijk aan de stemming deelnemen. Hierop zijn de leden 1 tot en met 3 van ord. 4-5 van toepassing, tenzij in de plaatselijke regeling anders is voorzien. De kerkenraad moet in de plaatselijke regeling een verkiezingsregeling vastleggen (ord. 3-2 en 4-7-2), maar kan dus ook de keuze maken voor een aangepaste regeling. In het model is echter de regeling conform ord. 4-5 overgenomen.

Bij besluitvorming wordt eenparigheid nagestreefd, maar anders is een meerderheid van de aanwezigen voldoende. Blanco stemmen tellen dus niet mee.

Voorbeeld:

De vierde volzin van lid 3 luidt:

‘... Indien er meer kandidaten zijn dan er verkozen moeten worden, zijn van hen verkozen diegenen op wie de meeste stemmen zijn uitgebracht en die de meerderheid van de uitgebrachte stemmen hebben behaald, tot het aantal vacatures dat vervuld moet worden’.

Om in zo’n situatie gekozen te worden dient men dus aan twee eisen te voldoen. Een voorbeeld aan de hand van *een gemeenteverkiezing van ambtsdragers* kan dit verduidelijken:

- 3 vacatures
- 5 kandidaten
- 100 stemgerechtigden

² De situatie dat een gemeente over meer dan één kerkelijk werker in een bepaalde werksoort beschikt zal zich niet vaak voordoen, maar wij noemen het voorbeeld voor de volledigheid.

- stembiljetten, waarop de 5 kandidaten voorkomen, men mag er –maximaal- 3 aankruisen.

Het totaal aantal uitgebrachte stemmen bedraagt 300 (100 stembiljetten x 3 vacatures).

Per kandidaat is 100 stemmen het maximum; 51 stemmen is dus een meerderheid.

De uitslag van de stemming is als volgt: A – 90; B – 80; C – 49; D – 48; E – 33.

A en B voldoen aan beide criteria: zij hebben een meerderheid (namelijk meer dan 50 stemmen) en zij hebben de meeste stemmen.

C heeft in vergelijking met D wel de meeste stemmen, maar *geen* meerderheid.

Tussen C en D moet (krachtens de vijfde volzin van lid 3 van ord. 4-5) herstemming plaatsvinden.

De gedachte hierbij is dat C wel meer stemmen heeft dan D, maar zich toch niet gedragen kan weten door een meerderheid van de stemgerechtigden

2.1.3. (C, optioneel) Stemmen bij volmacht

Stemmen bij volmacht bij de verkiezing van ambtsdragers kan, indien de kerkenraad dit zo bepaalt (ord. 3-2-4).

Een ordentelijke volmacht-procedure is, dat de volmacht schriftelijk en ondertekend is, en dat de gevolmachtigde vóór de stemming laat zien, dat hij een volmacht heeft.

Zie de tekst in het model.

§ 2.2. Verkiezing van ouderlingen en diakenen

2.2.1. (B, verplichte keuze) Verkiezingsmaand

Ord. 3-7-6 bepaalt dat in de plaatselijke regeling moet worden vastgesteld in welke maand de verkiezing van ouderlingen en diakenen wordt gehouden.

In lid 4 van hetzelfde artikel wordt de kerkenraad verplicht een *rooster van aftreden* op te stellen. Deze zaken hangen uiteraard met elkaar samen: de verkiezingen worden kort voor of kort na het aftreden van de betreffende ambtsdragers gehouden.

Bij de gebruikelijke ambtstermijn van vier jaar past een rooster waarbinnen elk jaar een kwart van de kerkenraadsleden aftredend is, met jaarlijks verkiezingen om de vacatures vervullen.

Er zijn natuurlijk ook andere mogelijkheden. Het belang van een rooster is in elk geval, dat niet op zeker moment alle kerkenraadsleden tegelijk aftreden.

2.2.2. (C, optioneel) Uitnodiging voor aanbevelingen en voor stemmen

Ten behoeve van de verkiezing van ouderlingen en diakenen wordt de gemeente in de gelegenheid gesteld aanbevelingen te doen (ord. 3-6-2). Het ligt voor de hand hiervoor een termijn op te nemen. Zie het model.

Wanneer de verkiezing daadwerkelijk plaatsvindt, worden gemeenteleden uitgenodigd om daaraan deel te nemen (door naar de verkiezingsvergadering te komen of door hun stembiljet in de stembus te deponeren, zie hierna onder 2.2.3.). Ook voor deze uitnodiging kan in de plaatselijke regeling een termijn opgenomen worden.

2.2.3. (C, optioneel) Verkiezingsvorm

Verkiezing van ouderlingen/diakenen kan bijvoorbeeld tijdens een vergadering van stemgerechtigde leden, maar ook in de vorm van een stembusverkiezing. De kerkenraad kan de keuze voor een van beide vormen vastleggen in de plaatselijke regeling. Zie de model-tekst.

2.2.4. (C, optioneel) Dubbeltallen

Het 'gewone' verkiezingssysteem is dat per ambt een lijst opgesteld wordt, waarop namen voorkomen van personen, die door gemeenteleden zijn aanbevolen en namen van personen, die de kerkenraad voordraagt (zie Ord. 3-6-3)

Bij het stemmen kan dan gekozen worden uit de namen, die op deze lijst voorkomen.

De gemeenteleden kunnen –eventueel op initiatief van de kerkenraad- kiezen voor een ander systeem, nl. verkiezing door dubbeltallen. Dit systeem is beschreven in Ord. 3-6-4.

De afwijkingen van het gewone systeem zijn:

- a) de gemeente doet wel aanbevelingen, maar de kerkenraad is niet verplicht de namen op de lijst te plaatsen;
- b) per vacature geeft de kerkenraad de keuze uit twee kandidaten.

Het is aan de gemeente om voor dit systeem te kiezen. Indien deze keuze gemaakt wordt, geldt deze voor maximaal zes jaar. Het dubbeltal-systeem komt dan in de plaats van het gewone -in Ord. 3-6-3 beschreven- systeem.

§ 2.3. Verkiezing van predikanten

In ordinantie 3, de art. 3 t/m 5 wordt het beroepingswerk predikanten beschreven, met aandacht voor bijvoorbeeld de beroepingscommissie en de financiële randvoorwaarden. In de plaatselijke regeling worden twee zaken rond het beroepingswerk genoemd.

2.3.1. (C, optioneel) Uitnodiging om te stemmen

Ord. 3-4-5 bepaalt, dat de kerkenraad een verkiezingsvergadering belegt. Wij bevelen aan in de plaatselijke regeling een termijn op te nemen, die de kerkenraad bij de uitnodiging in acht dient te nemen.

2.3.2. (C, optioneel) Verkiezing door de kerkenraad

‘Gewoon’ is dat de verkiezing van een predikant door de stemgerechtigde gemeenteleden geschiedt (zie Ord. 3-4-5).

Indien een gemeente meer dan 200 stemgerechtigde leden telt, dan kan de verkiezing van predikanten in de plaatselijke regeling anders geregeld worden, namelijk dat deze verkiezing door de kerkenraad plaatsvindt (zie Ord. 3-4-7).

Het breed moderamen van de classicale vergadering dient deze regeling goed te keuren terwijl de gemeente krachtens Ord. 4-7-2 over deze wijziging gehoord dient te worden.

Indien de kerkenraad hiervoor kiest en het breed moderamen van de classicale vergadering het goedkeurt, leidt dit tot de in het model opgenomen tekst.

§ 3. De werkwijze van de kerkenraad

(Algemene opmerking: de artikelen 3.2, 3.4, 3.7, 3.8 en 3.9 in deze paragraaf vormen een uitwerking van lid 6 van Ord. 4-8.)

3.1. (C, optioneel) Aantal vergaderingen

De kerkorde geeft als minimum voor het aantal vergaderingen per jaar zes. De kerkenraad mag in zijn regeling een hoger aantal vermelden. Zie de model-tekst.

3.2. (B, verplichte keuze) Bijeenroepen van de vergadering

Behoeft geen toelichting.

3.3. (C, optioneel) Verslaggeving

Geen vergadering zonder verslag. Het verslaan van vergaderingen is zo normaal, dat het niet als kerkordelijke verplichting is opgenomen. Zeker bij een beleidsorgaan als de kerkenraad zal het niet zonder verslag kunnen en het verdient aanbeveling dit vast te leggen in de plaatselijke regeling.

3.4. (B, verplichte keuze) Openbaarmaking van besluiten

De kerkenraad dient in de plaatselijke regeling ook te regelen hoe hij zijn besluiten openbaar maakt. Hij kan hierin zelf keuzes maken met betrekking tot de wijze waarop de besluiten be-

kend worden gemaakt en binnen welke termijn. In het model is hiervoor een suggestie opgenomen. Deze suggestie is open geformuleerd, want vaak zal schriftelijke bekendmaking het beste zijn, maar soms kan er wellicht behoefte zijn aan de mondelinge vorm (bijvoorbeeld bij de verkiezing van ambtsdragers).

Wil de kerkenraad de bekendmaking anders of gedetailleerder regelen, dan is dit uiteraard mogelijk. Dit dient dan wel in de plaatselijke regeling te worden opgenomen.

3.5. (C, optioneel) Verkiezing moderamen

De kerkorde verplicht de kerkenraad om een moderamen te kiezen. Als de kerkenraad dit verder wil uitwerken, dan kan gedacht worden aan keuzes voor het vastleggen van een bepaalde termijn, zie het model voor een voorbeeld.

Aan de samenstelling van het moderamen stelt ord. 4-8-2 een aantal minimumvoorwaarden. Zolang de kerkenraad aan die voorwaarden voldoet is elke samenstelling toegestaan. Het is niet verplicht de gekozen samenstelling vast te leggen in de plaatselijke regeling, er mag indien gewenst van jaar tot jaar gevarieerd worden.

3.6. (B, verplichte keuze) Plaatsvervangers

Ord. 11-5, dat handelt over rechtspersoonlijkheid en vertegenwoordiging, bepaalt in lid 3,

- dat de gemeente in zaken die niet van diaconale aard zijn en niet vermogensrechtelijke aangelegenheden betreffen, vertegenwoordigd wordt door de preses en scriba van de kerkenraad en
- dat de kerkenraad voor preses en scriba plaatsvervangers moet aanwijzen.

Dit laatste is van belang omdat de gemeente anders bij ontstentenis van preses en/of scriba niet vertegenwoordigd kan worden zonder dat de kerkenraad eerst apart bij elkaar is gekomen. Het model doet u de suggestie de plaatsvervangers aan te wijzen in dezelfde vergadering als die waarin het moderamen wordt gekozen. U mag dat anders regelen, als u maar regelt dat de plaatsvervangers worden aangewezen.

3.7. (B, verplichte keuze) de gemeente kennen in en horen over

De kerkenraad moet in de plaatselijke regeling vastleggen *‘..de wijze waarop de gemeente wordt gekend en gehoord’* in de gevallen, dat de kerkorde dat voorschrijft (ord. 4-8-6). Van die ‘gevallen’ worden de belangrijkste genoemd in ord. 4-8-7, maar er kunnen zich ook andere zaken voordoen, waarover de kerkenraad moet beslissen en waarvan de kerkorde dan voorschrijft, dat de gemeente eerst moet worden gekend en gehoord.

De uitdrukking ‘gekend en gehoord’ is één van de drie termen die in de ordinanties worden gebruikt wanneer het gaat over de (formele) communicatie van de kerkenraad met de gemeente als voorwaarde voor bepaalde besluiten die door een kerkenraad genomen worden. De beide andere termen zijn: ‘in de gelegenheid stellen om hun mening kenbaar te maken’ en ‘na beraad in de gemeente’. Het onderscheid tussen deze drie is als volgt:

1. ‘In de gelegenheid stellen hun oordeel/mening kenbaar te maken’.

Dit is de (lichtste) vorm van communicatie, die de kerkorde noemt in verband met de vaststellingsprocedure voor de grenzen van wijkgemeenten en de vaststellingsprocedure voor begroting en jaarrekening. Voor het laatste geval moet in de plaatselijke regeling worden vastgelegd hoe de kerkenraad de gemeente in de gelegenheid stelt. Zie verder § 6.3

2. ‘Kennen en horen’.

Deze vorm gaat het schriftelijke te boven, omdat het een vorm van mondelinge communicatie impliceert. Daarbij is een bijeenkomst met de (betreffende) leden van de gemeente een goede vorm om de gemeentelieden niet alleen te informeren maar hen ook de gelegenheid te geven over de voorstellen met de kerkenraad in gesprek te gaan.

3. 'Na beraad in de gemeente'

... gaat nog een stap verder, en houdt in dat niet alleen de kerkenraad met de gemeenteleden communiceert, maar dat ook dat gemeenteleden en kerkenraad zich gezamenlijk zullen beraden over de voorstellen. Deze vorm van communicatie tussen kerkenraad en gemeente vraagt dus niet alleen een reactie, maar vraagt ook de organisatie van een meningsvorming binnen de gemeente over een bepaalde zaak.

Met betrekking tot de tweede vorm van communicatie dient de kerkenraad –als gezegd- de gang van zaken krachtens ord. 4-8-6 in de plaatselijke regeling vast te leggen. In het model is een suggestie gedaan. U kunt hier de tekst aanpassen aan de gebruikelijke gang van zaken in uw gemeente.

3.8. (B, verplichte keuze) Toelating toehoorders tot de vergaderingen

Volgens Ord. 4-8-6 dient de kerkenraad ook te regelen '*.. de toelating van niet-leden van de kerkenraad tot zijn vergaderingen ..*'.

De kerkenraadsvergaderingen zijn in beginsel *niet* openbaar.

Indien de kerkenraad dit wenst kan hij besluiten gemeenteleden en andere belangstellenden altijd tot zijn vergaderingen toe te laten. In dat geval moet de kerkenraad tenminste de bevoegdheid aan zich houden te besluiten om een zaak in beslotenheid te behandelen ('*in comité*').

De toelating van '*andere belangstellenden*' houdt in, dat bijvoorbeeld ook de plaatselijke pers aanwezig kan zijn.

De kerkenraad kan ook besluiten, dat (alleen) *gemeenteleden* altijd tot de vergaderingen worden toegelaten.

In de plaatselijke regeling kan ook worden bepaald, dat toelating tot de kerkenraadsvergaderingen een apart kerkenraadsbesluit vergt.

In het model zijn de diverse mogelijkheden als alternatieven aangegeven.

3.9. (B, verplichte keuze) Archiefbeheer

Volgens Ord. 11-2-7 sub g behoort het beheren van de archieven van de gemeente tot de taken van het college van kerkrentmeesters.

Het ligt voor de hand dat de scriba van de kerkenraad het lopend archief onder zijn beheer heeft. Indien daartoe bepaalde voorzieningen nodig zijn, is het de verantwoordelijkheid van het college van kerkrentmeesters deze te realiseren. Als de scriba bepaalde delen van het archief niet meer als lopend beschouwt en ze om die reden elders wil onderbrengen, is ook dat de verantwoordelijkheid van het college van kerkrentmeesters.

3.10. (C, optioneel) Bijstand door commissies

Ord. 4-8-4 zegt, dat kerkenraden zich door commissies kunnen laten bijstaan. Te denken valt aan commissies voor het jeugdwerk, het apostolaat/de evangelisatie, de publiciteit e.d.

Als een kerkenraad dit doet, kan het –bijvoorbeeld omdat het om een min of meer permanente commissies gaat- nuttig zijn dit vast te leggen in de plaatselijke regeling (het hoeft niet). De afspraken die de kerkenraad met de commissies wil maken kunnen als bijlage bij de plaatselijke regeling worden gevoegd.

§ 4 Besluitvorming

De kerkorde bevat een artikel over besluitvorming in kerkelijke lichamen in het algemeen:

Ord. 4, artikel 5. Dit artikel geldt zowel de kerkenraad, als het college van kerkrentmeesters en het college van diakenen. (De eerste drie leden van het artikel zijn ook van toepassing op de verkiezing van ambtsdragers, tenzij in de plaatselijke regeling anders is bepaald. Zie voor de toepassing van dit artikel op verkiezingen van ambtsdragers art. 2.1.2. van deze toelich-

ting). Voor de verkiezing van predikanten zijn in het bijzonder ook de ordinanties 3-4-5 en 3-4-6 van belang.

Wij geven de volgende kanttekeningen bij dit artikel:

- Lid 4 bepaalt dat tenminste de helft van het aantal leden aanwezig moet zijn, wil er besluitvorming plaats kunnen vinden. Is dit 'quorum' er niet, dan moet een nieuwe vergadering worden uitgeschreven. Zie verder de ordinantietekst (*dit artikellid kan niet worden toegepast op verkiezingen door gemeenteleden*).
- Bij besluitvorming wordt eenparigheid nagestreefd, maar anders is een meerderheid van de aanwezigen voldoende. Blanco stemmen tellen dus niet mee. Een voorbeeld: Een kerkelijk lichaam telt tien leden. Er zijn zeven personen ter vergadering aanwezig. Er kan dus besluitvorming plaatsvinden (quorum is aanwezig). Twee leden stemmen blanco. Deze tellen niet mee. Er tellen dus vijf stemmen mee. Het voorstel heeft drie voorstemmers. Drie is een meerderheid van vijf: het voorstel is aangenomen.

§ 5. De kerkdiensten

5.1. (C, optioneel) Plaats en aantal kerkdiensten

Ord. 5-1-3 bepaalt, dat de kerkenraad de tijd, de plaats en het aantal van de kerkdiensten vaststelt. Omdat de plaats van samenkomst een van de 'basisgegevens' van een gemeente is (de kerkenraad mag deze plaats niet zomaar veranderen, maar moet de gemeenteleden daarin kennen en hen erover horen; ord. 4-8-7) wordt in het model de suggestie gedaan dit vast te leggen in de plaatselijke regeling. Verplicht is dit niet.

5.2., 5.3 en 5.4. doopvragen, avondmaal en levensverbintenissen

De artikelen 5.2, 5.3 en 5.4. van het model plaatselijke regeling betreffen gewichtige zaken, waarover in de kerkorde de beslissing aan de kerkenraad is gelaten. Hoewel bij deze zaken niet is voorgeschreven dat deze vastgelegd worden in de plaatselijke regeling (daarom zijn deze artikelen alle met een 'C' gemarkeerd ³) is dit wel wenselijk. Het gaat immers om beslissingen, waaraan gemeenteleden rechten kunnen ontleen en dan is het belangrijk dat vragen hierover gemakkelijk en eenduidig beantwoord kunnen worden.

Voor al deze zaken geldt verder,

- enerzijds dat de kerkenraad geen besluit tot beleidswijziging kan nemen zonder communicatie ('kennen in en horen over' of 'beraad') met de gemeente en
- anderzijds, dat de kerkenraad over deze artikelen in de plaatselijke regeling geen overleg hoeft te voeren met de gemeente *indien sprake is van voortzetting van bestaand beleid*.

Hieronder worden artikel 5.2. (beantwoording doopvragen), artikel 5.3. (deelname aan het avondmaal) en artikel 5.4. (andere levensverbintenissen) verder toegelicht.

5.2. (C, optioneel) Beantwoording doopvragen

De eerste aangelegenheid is die van de beantwoording van doopvragen door doopleden. Volgens ord. 6-2-4 bepaalt de kerkenraad of dit mogelijk is. Bepaalt de kerkenraad dat dit niet mogelijk is, dan mogen alleen belijdende leden de doopvragen beantwoorden.

Dit kan, als gezegd, vastgelegd worden in de plaatselijke regeling. Voor beide mogelijkheden vindt u een tekstsuggestie. NB: Weglaten van artikel 5.2. betekent dat alleen belijdende leden de doopvragen mogen beantwoorden.

³ Dat kerkenraden niet verplicht zijn deze artikelen in de plaatselijke regeling op te nemen, doet niet af aan het feit, dat de kerkorde de beslissingsbevoegdheid in deze zaken bij de kerkenraad heeft gelegd.

5.3. (C, optioneel) Deelname aan het avondmaal

De kerkenraad bepaalt of alleen belijdende leden of ook doopleden aan het avondmaal kunnen deelnemen, aldus ord. 7-2-2.

In modelbepaling 5.3. is voor beide opties een tekst gegeven. Daartussen dient dus gekozen te worden.

5.4. (C, optioneel) Andere levensverbintenissen

Overeenkomstig ord. 5-4 kan de kerkenraad de beslissing nemen –na beraad in de gemeente⁴- dat ook andere levensverbintenissen dan een huwelijk tussen man en vrouw gezegend kunnen worden.

Indien de kerkenraad besluit tot deze mogelijkheid is het nodig een aantal zaken goed te regelen, zoals de termijn voor het indienen van een verzoek, het gesprek met betrokkenen, en de bekendmaking aan de gemeente. Het verdient tevens aanbeveling vast te leggen, dat de zegening alleen kan plaatsvinden als een van de betrokkenen lid van de gemeente is.

Verder wil een gemeente de zegening van andere levensverbintenissen wellicht beperken tot verbintenissen die geregistreerd worden bij de burgerlijke stand (geregistreerde partnerschappen, huwelijken van personen van hetzelfde geslacht). In dat geval is het verstandig dit vast te leggen in de plaatselijke regeling.

Voor dit alles geeft art. 5.4. van het model plaatselijke regeling een tekstsuggestie.

§ 6. De vermogensrechtelijke aangelegenheden

Algemeen

Zoals reeds in het algemene deel van deze toelichting is vermeld, verlangt de kerkorde van een plaatselijke regeling dat deze mede een regeling bevat voor het beheer van de vermogensrechtelijke aangelegenheden.

Nu geeft de kerkorde in ord. 11, de artikelen 2 (lid 7) en 3 (lid 4) reeds uitvoerige opsommingen van taken en aandachtspunten voor kerkrentmeesters en diakenen.

Doordat deze ordinantieteksten in de (model) plaatselijke regeling zijn overgenomen als A-tekst, voldoet de plaatselijke regeling in wezen al aan de eisen die op dit punt aan de plaatselijke regeling gesteld worden.

Dit geldt temeer doordat in de (model) plaatselijke regeling bovendien als aparte paragraaf (§ 6.4.) is opgenomen een globale opsomming van taken van kerkrentmeesters en diakenen, vermeld op andere plaatsen in de ordinanties.

In een college van kerkrentmeesters worden in de praktijk over allerlei zaken, opgesomd in ord. 11-2-7, nadere afspraken gemaakt:

- welke kerkrentmeester is met name verantwoordelijk voor (bijvoorbeeld) het beheer van de verzekeringspolissen of de archieven, wie zorgt voor het personeelsbeleid of het overleg met de koster(s), en wat houden die werkzaamheden praktisch in?
- Wanneer wordt een aanvang gemaakt met het opstellen van begroting en jaarrekening?
- In de sfeer van de geldwerving is er misschien een draaiboek Kerkbalans, dat voor meerdere jaren bruikbaar is.
- enz.

Ook de diakenen zullen onderling afspraken maken over de zaken, genoemd in ord. 11-3-4.

Indien al deze afspraken in de plaatselijke regeling wordt vastgelegd, vallen zij onder de verplichting om bij wijziging hierover de gemeente te horen (ord. 4-7-2). Wellicht dat sommige

⁴ Indien althans de beslissing van de kerkenraad een beleidswijziging inhoudt (ord. 4-8-7).

zaken inderdaad een dergelijke status verdienen. Andere zaken kunnen beter in een aparte handleiding o.i.d. beschreven worden. Het is aan de kerkenraad en de beide colleges hierin keuzes te maken.

In het model zijn alleen suggesties opgenomen inzake de administrateur en de (bevoegdheid) van de penningmeester.

§ 6.1. De vermogensrechtelijke aangelegenheden – kerkrentmeesterlijk

Artikelsgewijs

6.1.1. (B, verplichte keuze) Omvang college van kerkrentmeesters

Kerkordelijk is bepaald dat het college van kerkrentmeesters uit minimaal 3 leden bestaat. De kerkenraad kan er voor kiezen om de omvang van het college te vergroten.

6.1.2. (C, optioneel) Kerkrentmeesters–niet-ouderling

Zoals reeds in de toelichting op art. 1.1. gesteld, kan een kerkenraad kerkrentmeesters-niet-ouderling benoemen (ord. 11-2-3).

Dit kan niet op ad-hoc basis en deze beslissing dient daarom in de plaatselijke regeling te worden vastgelegd.

Kerkrentmeesters-niet-ouderling maken geen deel uit van de kerkenraad. Daarom worden zij niet in de paragraaf over de samenstelling van de kerkenraad, maar in deze paragraaf vermeld.

Houdt bij de samenstelling van het college van kerkrentmeesters rekening met de volgende punten:

- ord. 11-2-2: 1) het college van kerkrentmeesters bestaat uit tenminste drie kerkrentmeesters.
2) Meestal zijn zij ook allemaal ouderling, maar als er ook kerkrentmeesters-niet-ouderling zijn, bestaat de meerderheid van het college toch uit ouderlingen-kerkrentmeester.
- ord. 4-6-3: 3) (dit volgt ook al uit punt 2:) er zijn ten minste twee ouderlingen-kerkrentmeester.

6.1.3. (C, optioneel) Verkiezing van voorzitter, secretaris en penningmeester

In het model doen wij de suggestie om een vast moment te kiezen waarop de voorzitter, secretaris en penningmeester gekozen wordt.

6.1.4. (B, verplichte keuze) Plaatsvervangers

Ord. 11-5-1 verplicht het college van kerkrentmeesters uit zijn midden of uit de kerkenraad plaatsvervangers voor zijn voorzitter en secretaris aan te wijzen. De bedoeling van het aanwijzen van plaatsvervangers is, dat het college vertegenwoordigd kan worden ook indien de voorzitter en/of secretaris niet beschikbaar zijn. Het model doet u de suggestie de plaatsvervangers aan te wijzen in dezelfde vergadering als die waarin de voorzitter enz. wordt gekozen. U mag dat anders regelen, als u maar regelt dat de plaatsvervangers worden aangewezen.

6.1.5. (C, optioneel) De administratie.

In ord. 11-2-5 is bepaald, dat het college van kerkrentmeesters ervoor zorgt dat de boekhouding en het middelenbeheer niet in één hand zijn. Dit betekent, dat de penningmeester en de administrateur niet dezelfde persoon zijn.

Wat betreft de administratie merken wij het volgende op: het is gebruikelijk, dat één persoon in het bijzonder de administratie voert. Het is mogelijk hiervoor een basis in de plaatselijke regeling te leggen met een bepaling, dat zo iemand wordt aangewezen.

Daarvoor zijn verschillende opties:

- a) De persoon in kwestie kan zelf ook kerkrentmeester zijn (*'administrerend kerkrentmeester'*⁵) of hij is dat niet (*'administrateur'*).
- b) Wordt gekozen voor een administrateur, dan kan het zinvol zijn te bepalen, dat deze met adviserende stem de vergaderingen van het college van kerkrentmeesters bijwoont. In het model zijn beide opties uitgeschreven.

6.1.6. (B, verplichte keuze) De bevoegdheden van de penningmeester

Het is gebruikelijk dat de penningmeester wordt gemachtigd tot het doen van betalingen tot een bepaalde limiet. Dan moet er ook worden vastgelegd, hoe de bevoegdheden liggen indien er een betaling boven dat bedrag moet geschieden. Het is gebruikelijk dat een betalingsopdracht dan door twee personen moet worden ondertekend.

Het is verstandig om tevens vast te leggen wie als plaatsvervanger kan optreden voor het geval dat de penningmeester niet in de gelegenheid is.

Te denken valt aan de voorzitter of de secretaris.

Zie voor dit alles de model-tekst.

§ 6.2. De vermogensrechtelijke aangelegenheden – diaconaal

6.2.1. (B, verplichte keuze) Omvang college van diakenen

Kerkordelijk is bepaald dat het college van kerkrentmeesters uit minimaal 3 leden bestaat.

De kerkenraad kan er voor kiezen om de omvang van het college te vergroten.

Over het nut om in de plaatselijke regeling vast te leggen hoeveel diakenen een gemeente concreet zal hebben: zie § 1, samenstelling van de kerkenraad.

6.2.2. (C, optioneel) Verkiezing van voorzitter, secretaris en penningmeester

In het model doen wij de suggestie om een vast moment te kiezen waarop de voorzitter, secretaris en penningmeester gekozen wordt.

6.2.3. (B, verplichte keuze) Plaatsvervangers

Ord. 11-5-2 verplicht het college van diakenen uit zijn midden of uit de kerkenraad plaatsvervangers voor zijn voorzitter en secretaris aan te wijzen. De bedoeling van het aanwijzen van plaatsvervangers is, dat het college vertegenwoordigd kan worden ook indien de voorzitter en/of secretaris niet beschikbaar zijn. Het model doet u de suggestie de plaatsvervangers aan te wijzen in dezelfde vergadering als die waarin het moderamen wordt gekozen. U mag dat anders regelen, als u maar regelt dat de plaatsvervangers worden aangewezen.

6.2.4. (C, optioneel) De administratie.

In ord. 11-3-2 is bepaald dat het college van diakenen ervoor zorgt dat de boekhouding en het middelenbeheer niet in één hand zijn. Dit betekent dat de penningmeester en de administrateur niet dezelfde persoon zijn.

⁵ De minimumsamenstelling van een college is voorzitter, secretaris en penningmeester; middelenbeheer en administratie mogen niet in één hand zijn: in zo'n situatie zou dan de voorzitter of secretaris de administrerend kerkrentmeester moeten zijn. Het kan, maar in zo'n geval kan men beter kiezen voor uitbreiding van het aantal kerkrentmeesters, of kiezen voor de figuur van de administrateur-niet-kerkrentmeester.

Wat betreft de administratie merken wij het volgende op: het is gebruikelijk dat één persoon in het bijzonder de administratie voert. Het is mogelijk hiervoor een basis in de plaatselijke regeling te leggen met een bepaling dat zo iemand wordt aangewezen.

Daarvoor zijn verschillende opties:

a) De persoon in kwestie kan zelf ook diaken zijn ('*administrerend diaken*'⁶) of hij is dat niet ('*administrateur*').

b) Wordt gekozen voor een administrateur, dan kan het zinvol zijn te bepalen, dat deze met adviserende stem de vergaderingen van het college van diakenen bijwoont.

In het model zijn beide opties uitgeschreven.

6.2.5. (B, verplichte keuze) De bevoegdheden van de penningmeester

Het is gebruikelijk dat de penningmeester wordt gemachtigd tot het doen van betalingen tot een bepaalde limiet. Dan moet er ook worden vastgelegd, hoe de bevoegdheden liggen indien er een betaling boven dat bedrag moet geschieden. Het is gebruikelijk dat een betalingsopdracht dan door twee personen moet worden ondertekend.

Het is verstandig om tevens vast te leggen wie als plaatsvervanger kan optreden voor het geval dat de penningmeester niet in de gelegenheid is.

Te denken valt aan de voorzitter of de secretaris.

Zie voor dit alles de model-tekst.

§ 6.3. De vermogensrechtelijke aangelegenheden – begrotingen, jaarrekeningen, collecterooster

6.3.1. (B, verplichte keuze) Het in de gelegenheid stellen van gemeenteleden hun mening kenbaar te maken over begroting en jaarrekening

Dit artikel berust op ord. 11-6 en 11-7, waarin is bepaald, dat de kerkenraad in de plaatselijke regeling dient vast te leggen hoe de gemeenteleden in de gelegenheid worden gesteld hun mening over begroting en jaarrekening kenbaar te maken.

Het model bevat een suggestie, waarin de elementen

- publicatie van een samenvatting in het kerkblad
- inzagemogelijkheid voor de volledige stukken
- gelegenheid om te reageren

zijn verwerkt. U kunt deze elementen ook anders vormgeven.

Zie ook de toelichting op artikel 3.7.

§ 6.4. Overige taken van kerkrentmeesters en diakenen

Behoeft geen verdere toelichting

§ 7. Vaststelling en wijziging van de plaatselijke regeling

7.A (uniform) De ordinantietekst geeft aan hoe een regeling vastgesteld of gewijzigd kan worden.

De plaatselijke regeling wordt vastgesteld door de kerkenraad. Voordat de kerkenraad dit doet kent hij de gemeenteleden in de inhoud van de regeling en hoort hij hen daarover.

Ook voert de kerkenraad voorafgaand overleg met

⁶ De minimumsamenstelling van een college is voorzitter, secretaris en penningmeester; middenbeheer en administratie mogen niet in één hand zijn: in zo'n situatie zou dan de voorzitter of secretaris de administrerend diaken moeten zijn. Het kàn, maar in zo'n geval kan men beter kiezen voor uitbreiding van het aantal diakenen, of kiezen voor de figuur van de administrateur-niet-diaken.

- het college van kerkrentmeesters
- het college van diakenen
- organen van de gemeente (commissies e.d.)

althans, voor zover de regeling betrekking heeft op hun werkzaamheden (ord. 4-7-2).

Voor *wijziging* van de plaatselijke regeling geldt dezelfde procedure. Voor het wijzigen van het beleid met betrekking tot deelname aan het Heilig Avondmaal en het zegenen van andere levensverbintenissen dan het huwelijk van man en vrouw is bovendien de zwaardere vorm van communicatie 'beraad in de gemeente' nodig.

Het is mogelijk om af te spreken, dat de regeling meteen na vaststelling geldig is, maar ook om daarvoor een latere datum te kiezen. Zie het voorblad van het model.

De plaatselijke regeling wordt ter kennisneming toegezonden aan het breed moderamen van de classicale vergadering (en aan de Synodale Commissie van de ELK als het om een evangelisch-lutherse gemeente gaat).

§ 8. Overige bepalingen

Elke regeling kent restbepalingen. Deze kunt u in deze paragraaf kwijt. Het model bevat geen suggesties.

Ondertekening

De bevoegdheid om de plaatselijke regeling vast te stellen –na het nodige overleg⁷– ligt bij de kerkenraad. Om die reden vindt de vaststelling plaats in een vergadering van de kerkenraad en wordt de regeling ondertekend door preses en scriba.

⁷ Zie paragraaf 7 van deze toelichting.